

Viatjar amb les tecnologies de la comunicació en l'espai i el temps i la vida quotidiana: una exploració del seu impacte^{1,2}.

Jean Claude Burgelman
Professor de Política de la Comunicació
Universitat Lliure de Brussel·les
Directorate General
Joint Research Centre
Institute for Prospective Technological Studies

Índex

Introducció
La conquesta del temps i l'espai
Què és possible?
Conclusió

Introducció

Viatjar és desplaçar-se a través del temps i l'espai i cada jornada és una experiència en l'espai/temps que porta a diferents cultures i èpoques. Aquest article tracta de l'home en moviment, a través del temps i l'espai, a través el significat de l'existència humana, Al cap i a la fi el temps és el fonament de la història sense el qual no existiria ni el passat, ni el futur, ni el present. Sense el temps el pensament i l'acció humana no hi serien. El temps és l'essència del significat; l'espai, per altre cantó, és l'essència de la realitat. Degut a què el nostre entorn social i biològic determina la nostra existència, sense espai no hi ha vida. L'absència d'espai també exclou sorpreses perquè no hi ha res a descobrir en el buit. Per això, l'espai i el temps determinen la nostra posició en l'univers. Per entendre-ho només cal imaginar ser el primer home en el món, sense pares, sense història, sense futur o marc de referència, ple de dubtes, en resum, sense un lloc en el temps i l'espai.

Sens dubte, una de les preocupacions més importants del proper segle serà trobar el significat d'un univers que gràcies a les tecnologies de la informació i la comunicació, ha vulgaritzat el temps i l'espai i, on després de segles d'història humana, aquests referents clau no seran ja un obstacle per l'home.

En la primera part d'aquest article es farà una revisió històrica de com el temps i l'espai han estat conquerits. Després es tractarà dels avenços més recents en la tecnologia de la comunicació, les seves possibilitats presents i les seves conseqüències. Finalment es discutiran les seves implicacions.

La conquesta del temps i l'espai

La conquesta del temps i l'espai ha estat sens dubte un dels impulsos no vitals

més permanents de l'home. Mentre el menjar i la beguda són essencials per la supervivència, la conquesta del temps i l'espai no ho és. Tanmateix ha estat sempre central en les accions de l'home. A banda de la recerca dels mitjans de supervivència com l'aliment i la procreació, l'home ha buscat també les maneres d'augmentar la rapidesa de les seves accions reproduint allò que està passant en un altre lloc (conquesta del temps) o investigant allò que pot trobar en un altre lloc (conquesta de l'espai). És per això que la història humana pot ser molt bé presentada com una recerca contínua i creativa per superar les limitacions del temps i l'espai.

La roda, per exemple, servia inicialment per facilitar el transport de l'aliment, però aviat va convertir-se en una eina en benefici de la velocitat o sigui una reducció del temps. Pensem en el moviment més ràpid dels exercits cap al front enemic, o el desplaçament d'esclaus, o el transport de grans blocs de pedra per la construcció de les piràmides. Mil anys després de la invenció de la roda i encara com a resultat de la recerca de la rapidesa, l'home està volant a Nova York en només unes poques hores, una travessa que tan sols fa quatre-cents anys hauria necessitat anys sinó tota la vida del viatger.

La conquesta del temps és quelcom que hem estat intentant des d'èpoques remotes. El mateix Adam va anar a fer una ullada darrera l'arbre del paradís on va descobrir Eva, un descobriment que va tenir conseqüències dramàtiques. Més tard, generacions senceres, tribus i civilitzacions van fer el mateix i es van desplaçar d'un lloc a l'altre del món, sempre des del que era conegut cap al desconegut i normalment en recerca d'aliment o fugint d'un agressor. Òbviament, les nostres raons per explorar l'espai en el qual vivim s'han anat ampliant progressivament. Mentre les Creuades, per exemple, tenien una inspiració religiosa, l'empresa colonial servia purament interessos econòmics. Malgrat tot, l'home sempre volia saber que li podien oferir els llocs desconeguts i què s'amagava més enllà.

Actualment, les tecnologies de la comunicació, juntament amb la recerca de millors mitjans de transport, són l'expressió més clara d'aquest impuls bàsic. De fet, les tecnologies de la comunicació, que porten dades i informació, poden ser considerades perfectament un mitjà de transport.

El primer pas en la història de la tecnologia de les comunicacions va requerir literalment l'ús dels peus. La marató grega, o la transmissió física d'un missatge mitjançant una cursa de relleus, va ser la primera innovació en el procés de trencar les barreres de l'espai/temps en la comunicació. El simple principi de trametre un missatge tan ràpidament com sigui possible no ha canviat des d'aleshores i ha portat actualment a una situació on la velocitat no pot incrementar-se i on cap lloc al món deixa d'estar comunicat. L'estat actual de la tecnologia ens permet viure en una illa deshabitada del Pacífic, per dir un lloc, i rebre qualsevol canal de televisió per satèl·lit que vulguem. Ens permet posar-nos en contacte amb qui desitgem mitjançant el telèfon mòbil o l'ordinador personal i fins i tot prosseguir amb els afers quotidians de la nostra oficina, si, per supòsit, ens ve de gust.

En aquestes circumstàncies, intenteu explicar la història de Robinson Crusoe

de Daniel Defoe als nens. És quasi segur que us preguntaran per què a l'època de Robinson no hi havia telèfons mòbils. Aquestes preguntes reflecteixen una pèrdua de màgia i d'encantament, conseqüència de la presència de les potents tecnologies de la comunicació.

Un gran pas en la història de les comunicacions va ser la invenció de l'escriptura, que pot considerar-se com el registre gràfic de la paraula, que ens permet rebre missatges independentment de l'espai i el temps. La importància de l'escriptura difícilment és exagerada. Va permetre als generals romans passar a l'acció molt més ràpida i eficaçment que els seus enemics més primitius en tecnologia de la comunicació. I en relació a la transcendència de l'espai/temps, l'escriptura va permetre la paraula de Jesucrist estendre's amb molta més eficiència que la d'altres profetes que existien en aquell temps i que competien per audiència.

El següent pas en el trencament de les limitacions de l'espai/temps en la comunicació humana i l'expansió de les idees va ser la impremta. La impremta va ser tan revolucionària com l'escriptura i va permetre la comunicació a una escala més gran. Al respecte, és significatiu que els primers llibres impresos fossin bíblies, la qual cosa indica que l'atribució de significat a les tecnologies de la comunicació va ser inspirada sovint per la religió. Les organitzacions religioses tenen una llarga tradició en la utilització de les tecnologies quan emergeixen (radio, cine i Internet).

El telèfon i el telègraf van ampliar de nou el marc de la comunicació que es tornava a deslliurar de les restriccions de l'espai/temps i aquesta vegada de forma dramàtica. Així, el telèfon va permetre als individus reaccionar als missatges sense haver d'estar presents físicament. El telèfon va permetre la interacció a distància. També va introduir la mobilitat en la comunicació. Va eliminar la necessitat de romandre en un poble si es volia contactar amb la família i els amics. Com a conseqüència, l'entorn social (espai) on la gent es movia es va engrandir. Als Estats Units moltes persones viuen a una gran distància uns dels altres però segueixen units gràcies al telèfon. Els permet tenir la idea, o millor la il·lusió, que són encara una família. Al respecte, els telèfons mòbils estan forçant la il·lusió de la proximitat remota fins al límit. Fins i tot en la nostra illa imaginària del Pacífic, un pot acaronar la idea que la persona a la qual es vol parlar és al costat. Però no hi serà quan ens faci falta realment.

Internet no és més que una aplicació dels principis de mobilitat, interacció i interactivitat familiars als usuaris del telèfon, portats a l'extrem i aplicats a tots els continguts possibles. Des de qualsevol lloc del món, es pot enviar i rebre un missatge sigui quin sigui el seu tipus (text, imatge, so). Fins i tot pot tenir lloc la comunicació cara a cara d'un cantó a l'altre de l'oceà si es disposa de videoconferència.

Finalment, els mitjans audiovisuals completen la transcendència de l'espai/temps amb la tecnologia de la comunicació. La radio i la televisió, ambdós nascuts fa menys de 80 anys, ens informen personalment del que passa en el món quasi al mateix moment en què passa. No cal viatjar per veure

un lleopard matar la seva presa, cosa rarament vista a la vida real per altra banda. De forma similar, gràcies a la televisió, un missioner no cal que retorni de Rwanda per informar-se dels esdeveniments actuals. Gràcies al canal de televisió CNN i altres mitjans mediàtics sabem al moment què està passant quan una revolta es produeix tot estant en la seguretat de 12000 km de distància. Des de la guerra del Vietnam, que va ser la primera guerra tramesa en directe, la barrera de l'espai/temps s'ha aixecat definitivament amb la televisió.

Tècnicament, totes les restriccions de l'espai/temps han estat efectivament eliminades del procés comunicatiu. Podem ara saber-ho tot, just en el moment en què es produeix i podem dir qualsevol cosa a qualsevol persona sigui on sigui. Vivim clarament en un espai i temps global.

Els esdeveniments es produeixen en temps real, amb la mínima separació entre l'esdeveniment mateix i el moment en què ens arriba. El lloc no és ja important. L'eslògan "El món a la punta dels teus dits" és famós al món de la tecnologia de la comunicació, perquè vol dir que realment amb els pocs clics d'un botó (control remot, ratolí, telèfon) s'accedeix al món.

Per consegüent, l'expressió "aldea global" adquireix un significat més real. Al llarg de la història, les restriccions físiques (estar en un poble) determinaven el context de les experiències personals. És a dir, l'entorn determinava la visió del món i la socialització de la majoria de la població. En el llogaret global, passa exactament el mateix però a escala planetària. Un pot conversar tan fàcilment amb un amic de Sudàfrica com amb el veí de la porta del costat i pot arribar a saber més de Rwanda que del propi barri. Paul Virilio ha assenyalat que, com a resultat, hem creat un "temps únic mundial" en analogia al "pensament únic". No vivim ja d'acord al ritme del nostre poble sinó amb el batec del món. Els nostres valors ja no són els del barri sinó els d'una sèrie televisiva. Vivim en el present planetari, el moment global, *l'hic et nunc*.

Quant profundament això està influenciant la nostra visió de la vida i la nostra socialització queda per veure perquè el procés encara s'està produint.

Què és possible?

La rapidesa i facilitat de la comunicació a creat un nou estàndard: l'emissió en directe. Quan les forces armades dels Estats Units van envair Somàlia, un equip de càmeres de la CNN els esperava a la platja. Les tecnologies de la comunicació ens van permetre veure les bombes caient sobre Bagdad durant la guerra contra Iraq com si estiguéssim veient un videojoc. Tan sols la manca de la palanca de control ens impedia donar nosaltres mateixos les ordres. Tècnicament impossible? De cap manera. Les càmeres de l'estació espacial MIR poden ser dirigides amb un ordinador personal des de la Terra, a uns 40000 km de distància.

Però la increïble rapidesa amb què els mitjans de comunicació operen avui en dia també comporta riscos. En primer lloc multiplica les possibilitats d'errors.

Recordem per exemple les fotografies manipulades de la revolta de Timisoara (Romania). En segon lloc, la producció ràpida inevitablement comporta una menor qualitat i una manca de profunditat.

Les tecnologies de la comunicació permeten distribuir el treball a escala global. Per exemple, la comptabilitat de la companyia aèria Swissair es fa a Bombay. Al vespre es trameten totes les dades a l'Índia on és matí. Els programadors indis (amb salaris menors que els seus correlatius suïssos) reben les dades i les treballen tot el dia abans de retornar-les un altre cop al vespre, quan obren les oficines a Europa. Aquest sistema és de tres a cinc cops més barat que el processament de dades a l'Oest.

Actualment disposem de "sistemes de posició global", ordinadors personals miniaturitzats amb una connexió per satèl·lit, que poden assenyalar la posició amb exactitud a qualsevol lloc del món amb un error d'un metre o menys. Òbviament, això pot ser molt avantatjós quan estàs perdut enmig del mar i vols saber on estàs. També va bé una consulta a l'aparell quan arribes a una ciutat estrangera, Brussel·les per exemple, i vols ser dirigit des de l'aeroport de Zaventem al centre de la ciutat. El mercat ofereix aparells especialitzats que proporcionen detalls addicionals, com el millor restaurant xinès de l'entorn.

Aquests avenços tecnològics certament roben part de l'aventura del viatge, com l'agradable sorpresa de descobrir un hotel petit i acollidor en un lloc nou. Aquells que encara busquen l'aventura en viatjar han d'esforçar-se bastant per trobar-la. Lonely Planet, una empresa que publica guies de viatge, ha desenvolupat un negoci facilitant viatges d'aventura a 250 destinacions. Si estàs pensant en un viatge al Vietnam, no has de perdre mesos abans fent la recerca d'informació. Compra una guia a la llibreria local, llegeix-la a l'avió en destí a Saigon, i sabràs on trobar el teu hotel a l'arribada, el millor bar de l'entorn, i aquella platja única on pots anar el dia següent. La teva sola sorpresa serà quants altres han escollit exactament el mateix hotel acollidor, el bar recomanat i la platja "única". Irònicament, Lonely Planet va ser fundat per evitar precisament aquest tipus de coincidència on tothom viatja als mateixos indrets.

En qualsevol cas, a banda de l'oceà, no hi ha cap espai físic per descobrir. La Terra ha estat explorada a fons. Molts ja no pensen en explorar llocs, sinó en provar els seus límits físics.

Els menys atlètics es queden a casa i exploren Internet per comunicar-se amb altri a altres parts del planeta. D'aquesta manera, tenen la il·lusió de trobar-se amb altres cultures. Els estudis acadèmics demostren que es creen subcultures planetàries entre persones que tan sols tenen la seva invisibilitat en comú. Això explica el perquè els flamencs que miren el canal de televisió MTV se senten més a prop dels *rappers* de Nova York que dels seus propis veïns, sense mai haver estat a aquesta ciutat. El sociòleg anglès Anthony Giddens ho anomena la diferenciació de l'espai i el temps: ja no hi ha una necessària correlació entre la creació de la identitat pròpia i l'entorn físic. En altres paraules, la socialització ja no té lloc en l'entorn propi i la construcció de la identitat no ve determinada geogràficament. Això explica per què alguns que viuen en llocs molt tranquils al camp tenen la impressió que la societat és plena de crims. Estan inundats per

programes de notícies i series de televisió en els quals el crim és omnipresent per raons comercials.

Ni tan sols cal sortir de casa per fer apostes perquè Internet ofereix casinos virtuals. A més, algunes empreses ja ofereixen espectacles eròtics en directe a l'ordinador personal. Des de Bèlgica pots trucar una empresa als Estats Units i escollir una senyoreta o un cavaller del catàleg. Se't connecta aleshores a un estudi on pots escollir el teu propi angle de càmera i teclejar els comandaments a l'executant. D'aquesta forma, el teu ordinador et permet assistir a un espectacle privat a 10.000 quilòmetres de distància a través de la via telefònica sense haver d'anar a un bar del gremi. Quatre empreses americanes que ofereixen aquest servei van obtenir el març de 1997 uns guanys mensuals de 50.000 dòlars a un milió de dòlars tot i havent començat a operar tan sols uns pocs mesos abans.

D'exemples com aquest n'hi ha molts. Paul Virilio ha assenyalat recentment que mai cap tecnologia ha anat en contra la tendència a l'acceleració. Ans al contrari, els experts en tecnologia de la comunicació indiquen que aviat hi haurà processos més ràpids que finalment acabaran amb els darrers restes de l'espai i temps. Les empreses MIT i Philips, per exemple, estan desenvolupant actualment dispositius electrònics portables permanents que es poden portar com un fermall al vestit. Aquests dispositius contindran tota la informació personal que serà accessible amb una connexió mòbil. Trobar-se amb algú es converteix aleshores en un intercanvi immediat d'informació, permetent jutjar si la persona en front té interessos comuns. No hi ha risc de perdre el temps amb trivialitats, com arribar-se a conèixer l'un a l'altre.

Clarament, evolucionem cap a una societat en la qual dominen el present, la globalitat, la disponibilitat immediata i l'accessibilitat, la mobilitat, el directe, el just a temps i la virtualitat. La virtualitat és un concepte clau i la seva importància augmentarà perquè és físicament impossible viure en el present, l'omnipresència i la disponibilitat permanent. Ningú pot estar realment disponible en la nostra imaginària illa deserta del Pacífic esmentada abans. La tecnologia de la comunicació tan sols dona la il·lusió que aquests contactes són reals. La il·lusió és l'essència de la virtualitat.

També evolucionem cap a una societat on el ritme de la vida no vindrà determinat ja per les estacions, com ho era abans la revolució industrial. En canvi, viurem en termes de nanosegons. El destí de companyies europees pot ser decidit en un instant per l'especulació a la borsa de Tokio. Sí, el temps s'ha convertit en diners.

La visió general és clara, mentre que en el passat la informació acostumava a ser un prerrequisit per al coneixement i l'adquisició de coneixement proporcionava temps per a pensar, avui en dia informació equival a coneixement. Veure la invasió de Somàlia en directe implica assabentar-se (no entendre-la) o la possibilitat de manejar milions de bases de dades (no emprar-les de forma útil) equival a coneixement. D'aquí que el coneixement ja no sigui un producte cultural. La comunicació ha reemplaçat la cultura. Per això els que miren molt la televisió no tenen mai la impressió d'estar perdent el temps. Al

cap i a la fi estan en comunicació i se suposa que és una ocupació cultural.

Per tant, les tendències són evidents. La qüestió és ara com podem anar endavant en un moment on s'ha fet impossible viatjar més de pressa en el temps i l'espai.

Les conseqüències

En general, una de les conseqüències de viure en un temps i espai global únic, un temps únic mundial, és sens dubte l'acceleració dels processos polítics i econòmics que afecten a la societat. Sabem que es pot anar de pressa mentre la carretera és recta i el tràfic ho permet. Però es torna perillós tan aviat com hi ha revolts o augmenta el tràfic. La caiguda de la borsa a Wall Street ho il·lustra clarament. Per això és sorprenent que ningú es qüestioni els increments continus de la velocitat dels processos de la comunicació.

Ben al contrari, el discurs dominant actual demana més i més ràpides tecnologies de la comunicació. Ho il·lustra perfectament la política de la Unió Europea al respecte. Se'ns diu que l'evolució cap a una societat de la informació és absolutament essencial per millorar les coses. La creença que la comunicació ha de ser millor i més ràpida s'ha convertit en una nova ideologia. Els polítics no deixen de subratllar aquesta necessitat, els directius ho consideren la solució perfecta per quasi tot i els diaris en vénen plens de detalls.

Aquest discurs nou pot ser explicat pel final de la guerra freda, quan la tradicional confrontació d'idees va deixar d'existir i el capitalisme va buscar nous mites fundacionals ("idees motores") per seguir mobilitzant la societat al voltant del seu programa ideològic. La "comunicació" sembla ser un d'aquests mites i ha reemplaçat fins i tot el "progrés" com a paradigma dominant del discurs capitalista.

A l'anàlisi que fa Leo Apostel a *Ordre Trencat* sobre la profunda crisi cultural que està patint l'Oest, el filòsof belga assenyala el fet que la gent necessita ideals per donar significat a la seva vida. Sense ells, la idea de la virtualitat, en la qual es basa la societat de la informació, té camp lliure. Òbviament la idea de la virtualitat és temptadora doncs poques persones poden resistir l'impuls de retirar-se a una illa deserta mantenint-se al mateix temps en contacte amb els coneguts i familiars. Però, igualment, uns pocs s'adonen del perill d'aquesta situació completament basada en il·lusions.

Aquesta ambigüïtat en la nostra experiència actual del temps i l'espai, a la vegada seductora i indignant, mereix la nostra atenció més gran. És el moment de preguntar-se si les persones poden viure amb ella i si algú arriba a assimilar l'excés de dades diàries que li arriben d'arreu. L'abundància d'informació no impedeix la comunicació real? L'augment de la coneixença global no exclou la consciència, o, en altres paraules, la confrontació diària amb la misèria no acaba per fer-nos-la ignorar? Per a molts aquest és certament el cas. Encara que els mitjans de comunicació creen una "aldea global", sembla que molts no

són capaços d'assimilar-ho. Això és el que podem concloure sens dubte davant la pujada de les ideologies d'extrema dreta i els nacionalismes de tot tipus. La idea de la puresa ètnica no és simplement un retorn a allò que pot ser controlat, a l'espai i temps amb els quals estem familiaritzats i que podem manejar? Per exemple, el nacionalisme flamenc no és una reacció contra el gegantesc procés d'unificació europea que molts no poden entendre racionalment? La pujada del fonamentalisme i l'integrisme no és una revolta contra l'abundància de marcs de referència que ens arriben diàriament a través dels mitjans de comunicació, com proclama Bernard Henry Levy?

La recerca per a superar el temps i l'espai ha portat a un excés d'informació i comunicació que ha acabat en la incapacitat intel·lectual i social per afrontar-la. A la vegada, hi ha nombrosos problemes arreu. Aquests dos factors seran essencials al proper decenni. En altres paraules, què fer amb aquests temes globals, econòmics i polítics i d'altres relacionats que a moltes persones no agrada tractar ni intel·lectual ni emocionalment? L'última qüestió ens porta a les conseqüències d'aquesta evolució per a l'individu. Gestionar el temps, la pressió del temps i la manca de temps és un repte vital perquè determina de forma indirecta la qualitat immaterial de les nostres vides. Quan un tranquil esmorzar de diumenge en un hotel finès es veu desbaratat perquè la meitat dels companys de taula comencen a utilitzar els seus telèfons mòbils, la qualitat està en joc (Finlàndia té la penetració més gran de telèfons mòbils del món). El temps lliure ha desaparegut perquè moltes feines requereixen actualment una disponibilitat permanent sigui amb cercapersones o Internet. No s'està creant al cap i a la fi una versió moderna i virtual de la servitud del segle XIX que obligava a estar permanentment disponible?

El temps lliure s'ha convertit en una valuosa mercaderia, tan valuosa que tot ha d'ésser planificat i les vacances s'han tornat exercicis d'estrès ("fer" Creta en una setmana, recórrer tots els Estats Units en tres setmanes). El temps privat i personal ha perdut tota sorpresa i casualitat.

Sembla que la paradoxa entre la rapidesa del temps i la necessitat de temps de qualitat (un temps sense pressa) es farà més important. En efecte, per a molts, el temps lliure és temps que s'ha de comprar per poder gaudir.

Una vegada més, ens enfrontem a la paradoxa: el temps de qualitat, com el gaudiment de l'espai, no suporta la pressa, no es pot planificar o planejar. Cal dies per a aconseguir aquest sentiment lúdic de realment fruit del temps lliure perquè primer s'ha de perdre l'estrès de la vida quotidiana. Breument, degut al nostre entestament per lliurar-nos de les barreres del temps i l'espai, hem oblidat que no sempre hem d'estar en moviment, que a vegades no volem estar informats. En altres paraules, hem perdut aquells moments on el temps i l'espai eren irrellevants.

Conclusió

Aquest article ha tractat de certes paradoxes provocades que l'augment de la velocitat del temps i l'espai i per les quals haurem de trobar solucions.

Val la pena considerar la convicció de Jacques Attali que la societat moderna necessita una nova forma de pensament laberíntic. La seva anàlisi, un poc confusa però brillant, de l'evolució del pensament humà, es concentra en el laberint com a símbol d'allò que és desconegut i oposat al pensament lineal. Dit d'una altra manera, durant segles l'home ha evolucionat en un laberint de desconeixement i s'ha salvat a base de provar i equivocar-se. Segons Attali, l'època moderna no tolera aquesta manera de fer i vol linealitat, eficiència i positivisme. No podem ja perdre el temps i s'ha d'optimitzar l'espai.

Però el nostre món s'ha tornat tan terriblement complex que el pensament lineal tan sols serveix per crear més problemes. Ens estem perdent a nosaltres mateixos intentant guanyar temps.

Per Attali, no tan sols hem d'acceptar que el món és un laberint en lloc d'un sistema transparent i perfectament controlable, sinó que ens hem d'atrevir a pensar de forma laberíntica. O, dit simplement, el fil d'Ariadna que ens salva del laberint no travessa les seves parets i enfonsa el món. Al contrari, el fil d'Ariadna teixeix una xarxa de moltes cares amb creativitat, un pensament no lineal i multiforme que ens permet escapar del laberint sospesant curosament totes les possibilitats.

Aquest article ha començat afirmant que la conquesta del temps i l'espai ha estat sempre un dels impulsos més fonamentals de l'home. Durant segles, el temps i l'espai han estat uns laberints grans i desconeguts. Ara, quan les modernes tecnologies de la comunicació ens fan creure que hem trobat finalment la sortida, ens adonem que hem entrat en un nou laberint. Hem cregut que hem acabat amb la ignorància en conquerir el temps i l'espai, però tan sols hem creat un nou misteri: un que se'ns presenta tan ràpidament que ja quasi no sabem on estem i que ens diu tantes coses que ja no sabem què creure. El nou laberint consisteix en una quantitat immensa de coneixement i experiència disponible on és cada cop més difícil escollir. Actualment, el pensament lineal tan sols ens empeny més cap al laberint.

Al cap i a la fi, aquells que viatgen massa i busquen contínuament nous horitzons, perden el cap. Els vertaders viatgers es permeten regularment aturar-se i pensar. Ocasionalment fan valoracions, registren i eliminen les impressions rebudes. I per descomptat, els vertaders viatgers tenen un propòsit i per sobre de tot una llar. Sinó són vagabunds. I la moderna societat de la comunicació no està creant justament això: vagabunds en un univers de sensacions?

Notes

1. Aquest article ha estat publicat originalment a la revista en línia First Monday i ha estat traduït amb l'amable autorització de l'autor i la revista. Les opinions expressades aquí són les de l'autor i no reflecteixen necessàriament les de la Comunitat Europea. L'adreça original és:

http://www.firstmonday.org/issues/issue5_3/burgelman/index.html

2. La versió catalana ha estat preparada per Joan Nicolau i Costa, Institució de Medicina Lliure, Barcelona.

Citació recomanada per a aquest document:

Burgelman JC. Viajar amb les tecnologies de la comunicació en l'espai i el temps i la vida quotidiana: una exploració del seu impacte. In vitro veritas 2004;5, art. 68: <www.acclc.cat/>